

פרק תשיעי

כבשי המזבח

ג. היחס בין הגובה והאורך בשיפוע הכבש הגדול הוא יחס של 1:3.55. כלומר, על כל אמה שהכבש עולה לגובה, הוא מתקדם 3.55 אמה. לעומת זאת, השיפוע של הכבשים הקטנים תלול יותר ויחס הגובה והאורך בו הוא 1:3. יחס זה הוא היחס המינימלי, ומותר להגדיל את היחס בין גובה הכבש לאורכו כך שהשיפוע יהיה מתון יותר. אולם עשיית שיפוע תלול יותר מהמתואר לעיל - אסורה.³

ד. יש להשאיר רווח בין כבשי המזבח למזבח. הרווח בין הכבש הגדול למזבח צריך להיות כ'אוויר קרקע', כלומר, רווח עם אוויר מועט - 2-3 סנטימטרים.⁴ הרווח בין הכבשים הקטנים למזבח יכול להיות אף פחות מכך - 'כמלא נימה'.⁵

ה. חסרון או פגם בכבשים - פוסל את המזבח.⁶

ו. מלאכת בניית הכבשים היא כמלאכת בניית המזבח - באמצעות דפוס מעץ וכו'.⁷

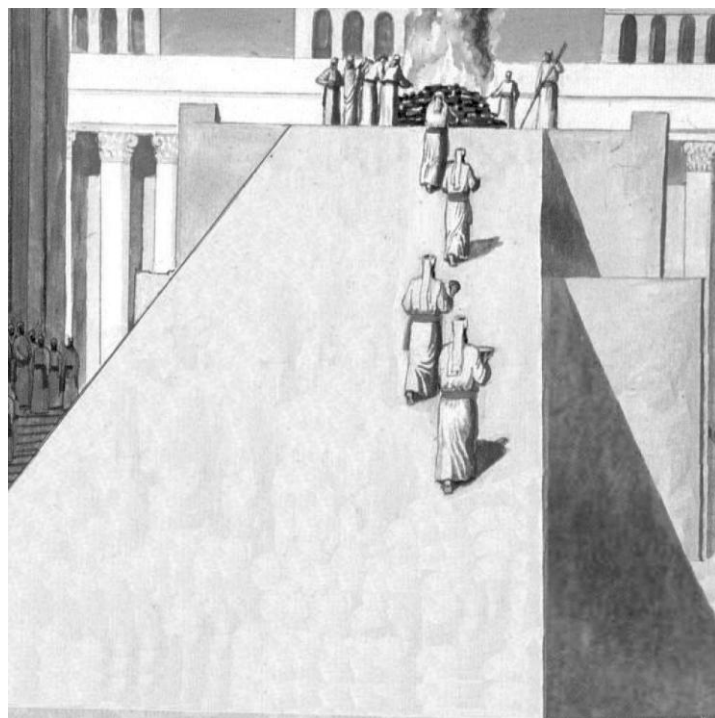
צורתו ומידתו של הכבש הגדול:

ז. אורכו של הכבש הגדול הוא 32 אמה, מהם שלושים אמה על רצפת העזרה, ושתי אמות נוספות עולות על היסוד והסובב. רוחבו של הכבש הוא 16 אמה.⁸

ח. גובהו של הכבש הגדול הוא 9 אמות.⁹

א. יש לבנות בדרומו של המזבח כבש גדול שעליו עולים הכוהנים לראש המזבח.¹

ב. בנוסף לכבש הגדול, יש לבנות למזבח עוד שני כבשים קטנים, שפונים לסובב וליסוד.²

בציור נראה כבש שהיחס בין גובהו לאורכו הוא 1:3.55. כבש תלול יותר - פסול.

יראה את רצפת העזרה, וכדי שיראה אותה צריך רווח גדול יותר מהסובב שהיה ברוחב אמה. כך משמע גם מדברי ר"ח והמאירי הכותבים שהיה זה רווח גדול למדי שיכול לעצור את הכהן ולגרום לו לזרוק את איברי הקרבנות מהכבש למערכה. למעשה, רווח גדול שכזה יוצר מספר קשיים, והעיקרי שבהם - שהוא מונע את העלייה למזבח למטרות אחרות. לפיכך, יש אחרונים (מהרי"ט בצורת הבית; ליקוטי הלכות זבחים פז,ב; חזו"א יז,ה) שדחו את שיטת רבנו חיים, ואחרים (יעב"ץ הל' בית הבחירה ב,ג) כתבו, שגם לשיטה זו, רווח גדול היה רק בחלק קטן מרוחב הכבש, אך ברובו היה זה רווח קטן, המשוער כרווח של כ-2-3 ס"מ.

5. זבחים שם; רמב"ם בית הבחירה ב,ד.

6. זבחים שם; רמב"ם בית הבחירה ב,ז.

7. עזרת כוהנים מידות ג,ג.

8. רמב"ם בית הבחירה ב,ג.

9. שם.

1. מידות ג,ג; רמב"ם בית הבחירה ב,ג. התורה לא כתבה במפורש שלמזבח יש כבש, אך ממספר פסוקים משתמע שלא רק שלמזבח יש כבש, אלא גם מתבאר מקומו ביחס למזבח: התורה מכנה את אחד מצדי המזבח "פני המזבח", ואת צפוניו "ירך המזבח", כלומר אחורי המזבח. ומכאן, שחלקו הדרומי משמש פתח למזבח, מה שמלמד שהכבש ממוקם שם. ראה גם בגמרא בזבחים סב,ב הלומדת שמקומו של הכבש בדרום. בנוסף על מקורות אלו, מצינו במכילתא (ס"פ יתרו) שהחובה לבנות כבש נלמדת מהאיסור "ולא תעלה במעלות על מזבחי" (שמות כ,ג).

2. זבחים סב,ב; רמב"ם בית הבחירה ב,ד.

3. דברי רמי בר חמא בגמרא שם, וכן משמע מפירושו של רש"י לדברי רמי בר חמא. לביור נרחב בנושא עיין בשער יסודות ההלכה פרק יב.

4. זבחים שם; רש"י ד"ה אוויר יש; רמב"ם בית הבחירה ב,ג. מאידך, יש מהראשונים מי שכתב (רבנו חיים בתוס' זבחים פז,ב ד"ה אוויר), שהרווח צריך להיות יותר מאמה, שכן לדעתו המושג 'אוויר קרקע' מחייב שהכהן

צורתם ומידתם של הכבשים הקטנים:

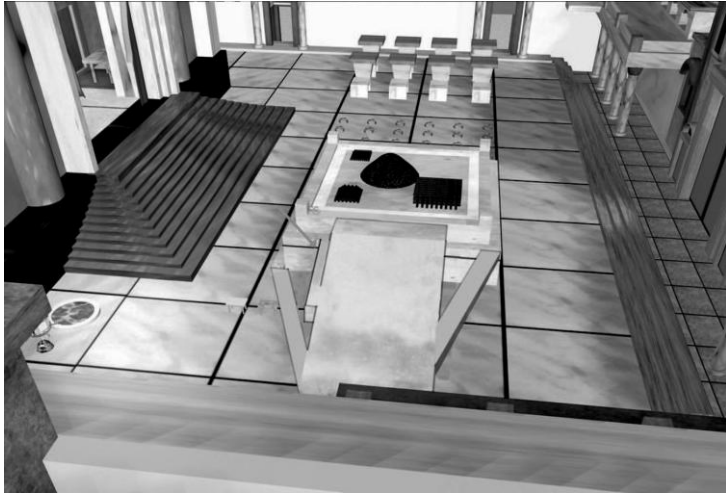
ח. ניתן לבנות את הכבשים הקטנים בכמה דרכים, הן מבחינת גודלם והן מבחינת צורתם, כל עוד שומרים על כללי היחס בין גובה הכבשים לאורכם, דהיינו שמידת השיפוע שלהם תהיה מתונה, כאמור לעיל. כמו כן, יש לבנות כבשים אלו באופן שיענו על הצרכים שלשמים הם נבנים - הגעה מהירה ונוחה ליסוד ולסובב.

ט. להלן מספר אפשרויות שהובאו בראשונים לבניית הכבשים. יש לציין שכל האפשרויות כשרות לפי ההלכה, וניתן לבנות את הכבשים הקטנים לפי מה שרוצים:

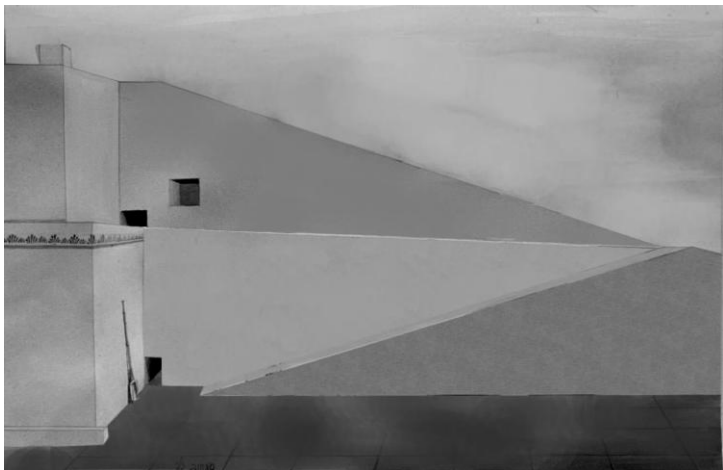
1. רש"י ורמב"ם - שני כבשים היוצאים משיפולו של הכבש המרכזי, אחד לסובב ואחד ליסוד.

2. תוס' - בנוסף לשני הכבשים דלעיל, יש עוד כבש שלישי המחבר את דרום מערב הסובב אל הכבש המרכזי.¹⁰

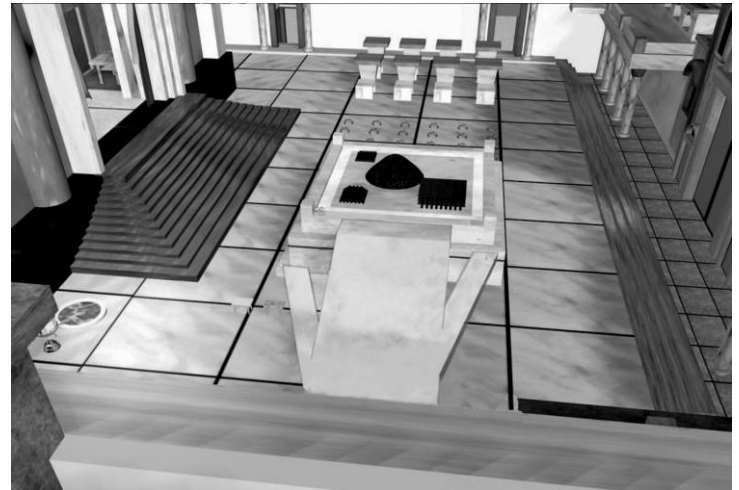
3. תוס' יו"ט - הכבש המערבי מגיע גם לסובב וגם ליסוד, על ידי כך שמשנה את כיוונו באמצע השיפוע.¹¹

הכבשים לפי שיטת תוס', כאשר תוס' מוסיפים כבש שלישי המסומן בחץ אדום.

הכבש המערבי לשיטת התוס' יו"ט, כאשר ניתן לראות שהכבש מגיע הן לסובב והן ליסוד בגלל שמשנה כיוון באמצע שיפועו.

הכבשים הקטנים לפי שיטת רש"י והרמב"ם.

11. בכך נותן התוס' יו"ט מענה לבעיה שהעלו תוס' בלי להגדיל את מס' הכבשים.

10. באופן זה, הכהן הזורק את דם החטאת יכול לרדת ישר לכבש המרכזי, בלי שיאלץ לחזור על עקבותיו לאורך כל הסובב. נמצא, שהוספת כבש זה מקלה באופן משמעותי את עבודת הכוהנים. להרחבה בעניין ראה שער יסודות ההלכה פרק יב.